

Rapportnummer	: 98-12
Onderwerp	: woonhuis
Adres	: Haddingestraat 15
D.I.V. dossiernummer	: B 7780
Kad. nr.	: I 4028
Status	: geen
Reden	: verzoek van de eigenaar/bewoner
Periode	: mei - juni 1998
Bezocht door	: Jan van der Hoeve/Aletta Bast- meijer/Henk Wierts

Inleiding

Op verzoek van de eigenaar/bewoner van Haddingestraat 15 hebben de gemeente Groningen en de stichting Monument en Materiaal in genoemd pand een bouwhistorische opname verricht. Op het moment van het onderzoek was er geen verbouwing gaande en werd het pand bewoond.

Structuur

Het betreft een rechthoekig pand dat haaks op de straat staat. Het voorste gedeelte van het huis (circa één derde van het gehele pand) bestaat uit twee bouwlagen en heeft een zadeldak met een schildeind aan de voorzijde. Het circa twee meter lagere achterste deel van het huis heeft een zadeldak met aan de achtergevel een wolfeind. Achter in het huis bevindt zich een opkamer met daaronder een kelder, deze lopen echter niet over de volle breedte van het huis.

Bouwgeschiedenis

Het pand Haddingestraat 15 dateert uit de tweede helft van de zestiende eeuw. Dit valt af te leiden uit de structuur en indeling van de bouwmassa en de kap van het achterste deel van het huis (kaphelling, eikenhouten spanten met krommers met gehakte telmerken, eikenhouten sporen met gezaagde telmerken). Het pand heeft een tweedelige opzet. Het voorste deel van het huis heeft vanaf het begin een afwijkende opzet gehad. Het is gescheiden van het achtergedeelte door een dwarsmuur die zich aanvankelijk uitstrekte over beide bouwlagen en de zolder, maar die later op de begane grond en gedeeltelijk op de verdieping is weggebroken. Aanvankelijk was het echter, evenals het achterste gedeelte van het pand, éénlaags. Maar het was altijd al hoger dan het achterdeel, hetgeen valt te concluderen uit het hoekverband (klezoren) in de dwarsmuur (zuidzijde buiten) die het voorste deel van het achterste deel van het pand scheidt. In ditzelfde metselwerk valt een stroomlaag waar te nemen, waarmee het oude metselwerk wordt beëindigd. Dit zou erop kunnen duiden dat het voorste gedeelte van het huis aanvankelijk met een zadeldak was toegerust dat evenwijdig aan de straat stond. Dit oogt evenwel niet erg representatief en wordt bovendien niet aangegeven op de kaart van Haubois uit circa 1634. Verder is er met de resultaten van het huidige onderzoek geen enkele aanwijzing te vinden die zou kunnen duiden op een dergelijke constructie. Waarschijnlijk heeft Haddingestraat 15 altijd een bedrijfsmatige functie gehad, naast een woonfunctie. Het pand bezit aan de noordgevel een overbouwde toegang die aanvankelijk over de volle lengte van het pand zal hebben

gelopen, zodat het achtererf bereikt kon worden met paard en wagen.

In 1829 werd het voorste gedeelte van het huis verhoogd tot twee lagen. Daartoe werd de voorgevel afgebroken en opnieuw opgebouwd. De zijgevels werden verhoogd en de huidige kapconstructie van het voorhuis (van overwegend dennen- en grenenhout) kwam tot stand. Hier en daar werd materiaal van de oude kap hergebruikt (eikenhouten sporen). Een baksteeninscriptie in de voorgevel herinnert nog aan deze verbouwing (HIB 1829).

In de achtergevel zijn ter plekke van de doorgang nog openslaande deuren met glas en roedenverdeling aanwezig. Deze werden geplaatst bij een verbouwing in de late negentiende eeuw, waarvan verder weinig bewaard is gebleven. Gedurende het grootste deel van de twintigste eeuw was er een poelier in het pand gevestigd (H. Bergsma, en later A. Bergsma). Soms leverde dat overlast op, zoals in 1914. De buurtbewoners klaagden toen over stank bij de afwatering. Bemoeienissen van de gezondheidscommissie hadden tot gevolg dat Haddingestraat 13 en 15 een aparte afwatering kregen, die verbeterd was ten opzichte van de oude situatie (verglaasde aarden buizen met stankscherm). De ozendrup¹ tussen Haddingestraat 13 en 15 moest worden gereinigd en bovendien van voor en achter dichtgemetseld worden (ten minste twee meter hoog vanaf de begane grond). Maar ook de poelier had wel eens last van de burens. In 1977 klaagde hij over schade aan zijn huis door de sloopwerkzaamheden aan de panden Haddingestraat 11-13 (scheurende muren, plafond-delen die naar beneden kwamen, een stalen balk die door de muur kwam en de hechtheid van zijn huis aan zou tasten).

Tijdens de twintigste eeuw heeft Haddingestraat 15 een aantal verbouwingen ondergaan. In 1923 werden de stoep en de lijstgoot van de voorgevel vernieuwd. In 1929 werd de wc die gebouwd was aan de zuidkant tegen de achtergevel gesloopt. Daarvoor in de plaats kwam een wc in de winkelruimte onder de trap naar 15a, tegen de noordgevel. Daarnaast was er nog een wc op de zolderverdieping. Deze toiletten werden aangesloten op het riool. In 1931 werd vergunning verleend voor het bouwen van twee koelruimtes op het open terrein achter het gebouw. Hiervoor moest een schuur met afdak worden afgebroken. In het zelfde jaar werden de werkzaamheden voltooid. In 1943 werden dak- en muurwerkreparaties uitgevoerd. Plannen om de poeliersruimte te betegelen en een schot door een muur te vervangen konden geen doorgang vinden vanwege materiaalschaarste. Ook een stampbetonvloer in de winkel kon niet gemaakt worden om deze reden.

In 1946 werd een aanvraag ingediend voor een vergunning voor een verbouwing van de winkel, maar later dat jaar werd de aanvraag weer ingetrokken. In 1950 werd een verbouwing doorgevoerd waarvoor de vergunningaanvraag van 1946 opnieuw werd ingediend. De indeling van de begane grond werd gewijzigd, waarbij de achtergevel van het voorhuis op begane grond niveau werd vervangen door een H-balk. Ook kwam er een nieuwe winkelpui (in zijn essentie nu nog aanwezig). De stampbetonvloer werd alsnog aangelegd en de betegeling vond ook plaats. Daarnaast maakte een verstrekking van een andere vergunning tegelijkertijd de weg vrij voor het bouwen van twee nieuwe slaapkamers op het zoldergedeelte. Ook werd de zelfstandige opgang naar 15a weggebroken en er werd een privaat gemaakt op de eerste verdieping. In 1990, de poelier was inmiddels vertrokken en het pand was van eigenaar verwisseld, vond er groot onderhoud plaats aan

¹ Open ruimte tussen twee huizen aangelegd voor de afvoer van regenwater. Daarnaast moest elk huis zijn eigen draagmuren hebben.

Haddingestraat 15. Daarnaast onderging de indeling van de begane grond en de verdiepingen wederom een wijziging.

Beschrijving

voorgevel

Haddingestraat 15 heeft een tweelaags lijstgevel die dateert uit 1829. De voorgevel is recentelijk geschilderd.

De begane grond van de voorgevel bestaat uit een winkelpui uit 1950 die is uitgevoerd in machinale baksteen en voor een groot gedeelte is bepleisterd. Deze pui bevat een etalage-ruit aan de zuidzijde. Aan de noordzijde bevindt zich een nis met de entree tot de doorgang naar het achtererf en, enigszins scheef, een deur om de voormalige winkelruimte te bereiken. Boven de pui zijn nog vier ventilatie openingen te vinden, die zijn afgesloten door originele metalen luiken. In het metselwerk hierboven bevindt zich een baksteen met inscriptie (HIB 1829) die is herplaatst bij het maken van de pui in 1950. De verdieping is gemaakt van handmatig gefabriceerde baksteen. Hier bevinden zich drie T-vensters en daarboven vier ankers tegen de lijst. De lijst is uitgerust met twee vroeg negentiende-eeuwse consoles (1829).

achtergevel

De achtergevel van Haddingestraat 15 is een afgeknotte puntgevel die volledig is bepleisterd.

Op de begane grond zijn twee T-vensters gesitueerd. Het ene venster bevindt zich ongeveer in het midden van de achtergevel, de andere ter rechterzijde. De kozijnen van deze vensters (met kraalprofiel) stammen uit het begin van de negentiende eeuw. Het linker T-venster heeft twee duimen aan het kozijn waaraan ooit een luik bevestigd was. Ongeveer midden tussen de twee T-vensters, ter hoogte van het maaiveld, is een kleine houten ombouw van een lichtkolk (wolfskuil) ten behoeve van de kelder. Aan de zuidzijde onder het rechter T-venster zit een sprong in het metselwerk, waarvan de betekenis niet duidelijk is. Aan de noordzijde van de achtergevel bevindt zich een dubbele openslaande deur met glas en roedenverdeling, bovenlichten en een kozijn met kraalprofiel. Deze stamt uit het eind van de vorige eeuw.

Op de verdieping van de achtergevel bevindt zich, midden onder de goot van het wolfdak, een deur met bovenlicht. Deze biedt toegang tot een balkon dat de zuidelijke kant van de achtergevel beslaat. Links en rechts van deze deur is een venster geplaatst. De achtergevel heeft zes ankers (twee aan de uiteinden van de muurplaat, twee voor de wurmten half verborgen achter de windveren en twee voor de balklaag van de begane grond).

kelder

De kelder bevindt zich onder de opkamer tegen de achtergevel en strekt zich niet uit over de volle breedte van het pand. De zone aan de noordgevel die onderdeel is van de doorgang op de begane grond is niet onderkelderd. De ingang van de kelder bevindt zich aan de noordzijde in de doorgang. De kelder heeft een tongewelf en is geheel bekleed met structuurpleister, die vrij recent is aangebracht.

begane grond

De begane grond van het pand bestaat uit de voormalige winkelruimte, een tussenruimte met daarbij een trap naar de verdieping en een opkamer tegen de achtergevel. Een gang loopt langs de noordgevel naar het achtererf. Ter hoogte van de opkamer is de gang onderbroken door een tussenmuurtje met open doorgang. De gang heeft aan de noordgevel zeven nissen, die dateren uit 1950. De interieurafwerking van de begane grond is van recente datum. Van oorsprong bezit de begane grond een enkelvoudige balklaag, die momenteel aan het zicht is onttrokken.

eerste verdieping

Op de verdieping was voorheen (tot 1950) een woonhuis (15a) met kamer, keuken, zijkamer en slaapkamer. Tegenwoordig is hier een woonkamer gesitueerd die gedeeltelijk doorloopt in de kap van het achtergedeelte van het huis (L vorm). De eerste verdieping heeft een enkelvoudige balklaag met kraalprofiel uit 1829.

kap voorste deel

Het voorste deel van het huis heeft een zadeldak met een schildeind, dat uit 1829 dateert. De constructie bestaat uit gekoppelde naaldhouten sporen, waarbij enige eikenhouten onderdelen (zestiende-eeuws) zijn hergebruikt. De zolder heeft een slaapkamer met dakkapel. Daarnaast zijn er een badkamer (noordgevel) en een overloop (zuidgevel). De vliering is te bereiken middels een ladder op de overloop. Op de vliering is in de nok van het dak een raveling zichtbaar voor een schoorsteen. Het oorspronkelijke rookkanaal was vanaf de zijgevel naar dit punt versleept.

kap achterste deel

De kapconstructie van het achterste deel van het huis stamt uit de eerste fase en is geheel van eikenhout. De gekoppelde sporenparen worden ondersteund door enkelvoudige spanten, die bestaan uit krommers, dekbalken en korbeels. Het merendeel van de telmerken is niet zichtbaar omdat ze zijn afgetimmerd of dichtgeverfd. In de woonkamer is één spantbeen van het voorste spant verdwenen en vervangen door een dunnere balk. De sporen zijn voorzien van gezaagde telmerken. De zolder is nu onderverdeeld in een woonkamer met daarnaast een keuken (zuidgevel, met verhoogd glazen dak). De rest van deze kap wordt in beslag genomen door een overloop, slaapruijnte en wc. De vliering bestaat uit twee slaap/kinderkamers.

Groningen, 13 juli 1998

Henk Wierfs

Bouwdossiernr. : B 7780
Kad. nr. : I 4028

1914

Er zit een poelier in het pand (H.Bergsma, tevens eigenaar). De buurtbewoners klagen over stank bij de afwatering. De gezondheidscommissie bemoeit zich ermee. Het gevolg is dat Haddingestraat 13 en 15 een afzonderlijke afwatering krijgen, die verbeterd is ten opzichte van de oude situatie (verglasde aarden buizen met stankscherm). De open wand tussen 13 en 15 moet worden gereinigd en voor en achter dichtgemetseld ten minste twee meter hoog vanaf de begane grond. In 1914 worden deze werkzaamheden uitgevoerd.

1923

Nadat vergunning is verleend worden de stoep en de lijstgoot van de voorgevel vernieuwd.

1929

Aansluiting op het riool.

1931

Vergunning verstrekt voor het bouwen van twee koelruimtes op de open grond achter het gebouw. De bestaande schuur met afdak moet hiervoor worden verwijderd. In dit zelfde jaar worden de werkzaamheden voltooid. (Vervolgens aanwezig: een gebouw bevattende een winkel met woning en twee koelruimten en een bovenwoning).

1942

Er wordt een doorslaande muur gerepareerd. Inmiddels is A. Bergsma (poelier) eigenaar (de zoon?).

1943

Er wordt een dak- en muurwerkreparatie uitgevoerd. Het betegelen van de muren van de slagerswerkplaats kan niet doorgaan in verband met materiaal schaarste, evenals het vervangen van een schot door een muur. Om dezelfde reden wordt de vloer van de winkel en het portaal niet vervangen door een stampbetonvloer en de wanden van de winkel kunnen niet met tegels worden bezet.

1946

Vergunningaanvraag voor verbouwing van de winkel (door architectenbureau Klein uit Groningen)(inhoudend: een andere indeling van de begane grond en het plaatsen van een winkelpui in de voorgevel). Later dat jaar wordt de aanvraag weer ingetrokken.

1950

Vergunning verstrekt voor het maken van twee slaapkamertjes op het zoldergedeelte. In zelfde jaar nog uitgevoerd. Daarnaast wordt de aanvraag van 1946 opnieuw ingediend, uitgebreid met een aanvraag voor het wegbreken van een trap en het maken van een privaat op de eerste verdieping. Vergunning wordt verleend. Dit alles in 1950 uitgevoerd.

1977

A. Bergsma (wild en gevogelte) is nog steeds de eigenaar van Haddingestraat 15. Hij klaagt over schade aan zijn huis door de sloop van de panden 11-13 (muren scheuren, plafonddelen komen naar beneden, een stalen balk kwam door de muur zodat de hechtheid van 15 werd aangetast).

1982

Vergunning verleend voor het aanbrengen van lichtreklame.

1990

De gemeente geeft subsidie voor groot onderhoud aan Haddingestraat 15. De eigenaar is nu W. Tijms. Architectenbureau Groenhof en van der Veen uit Groningen voeren het groot onderhoud uit. (Voor werkzaamheden zie aangehechte lijst)